RAAP-RAPPORT 4542

Plangebied Noordzijde Molenweg te Heino

Gemeente Raalte

Archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek

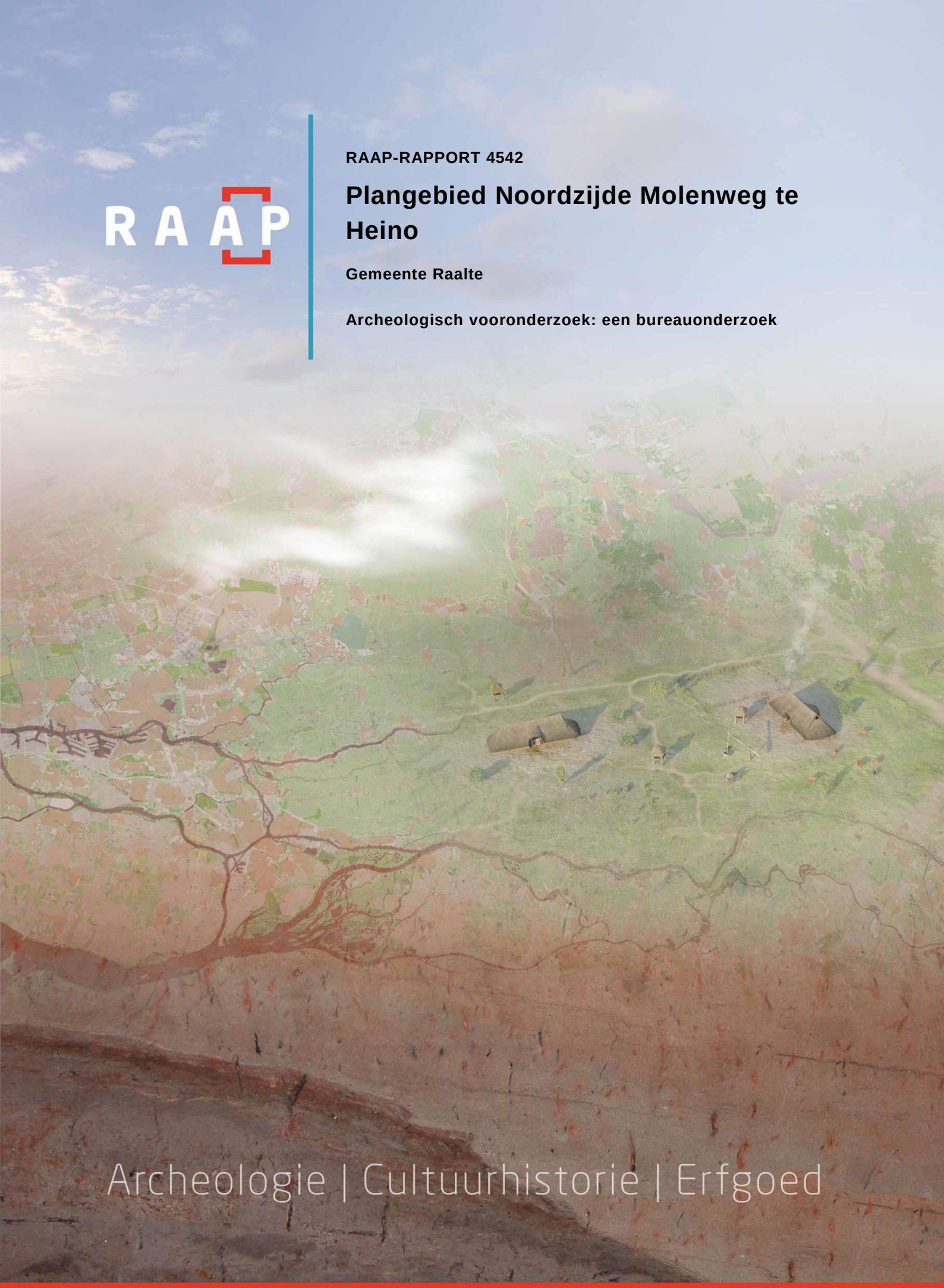

Archeologie | Cultuurhistorie | Erfgoed

Colofon

Titel: Plangebied Noordzijde Molenweg te Heino, gemeente Raalte; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek

Versie: 02-07-2020

Auteur: M.T.C. Hendriksen MSc

Projectcode: RAMW

Bestandsnaam: RAAPrap_4542_RAMW_20200702

Autorisatie: drs. H.B.G. Scholte Lubberink

ISSN: 0925-6229

RAAP
Leeuwenveldseweg 5b
1382 LV Weesp
Postbus 5069
1380 GB Weesp

Telefoon: 0294-491 500
E-mail: raap@raap.nl
Website: www.raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2020
RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Vollmer & Partners heeft RAAP in mei 2020 een archeologisch vooronderzoek in de vorm van een bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied Noordzijde Molenweg te Heino in de gemeente Raalte. De gemeente Raalte is voornemens het plangebied te ontwikkelen voor woningbouw, recreatie en de hierbij behorende infrastructuur. Hierbij zullen graafwerkzaamheden uitgevoerd gaan worden. De omvang en diepte van de bodemingrepen is nog onbekend, maar zijn vermoedelijk groter dan de vrijstellingsgrens. Een archeologische onderbouwing met betrekking tot de eventuele aanwezigheid van archeologische waarden is daarom verplicht conform het vigerend beleid.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat binnen het plangebied laarpodzolbodems aanwezig zijn. Dergelijke bodems behoren tot de hydropodzolbodems die erop wijzen dat in het verleden permanent of periodiek met water waren verzadigd. Binnen het relatief laaggelegen gebied zijn enkele verhogingen aanwezig zijn in de vorm van dekzandwelvingen die in de laatste ijstijd, het Weichselien, zijn ontstaan. Gedurende het Holoceen is de omgeving van het plangebied vermoedelijk met veen afgedekt. Op basis van de paleogeografische kaart betreft dit de periode tussen de midden ijzertijd en de Karolingische tijd/late middeleeuwen B. In de nieuwe tijd is het gebied ontgonnen en in gebruik genomen voor bewoning en als akker- en landbouwgrond. Door bodembewerking is waarschijnlijk een bouwvoor van 30 tot 40 cm ontstaan.

Op basis van de resultaten van het onderzoek blijkt dat in een deel van het plangebied archeologische resten bedreigd kunnen worden door de voorgenomen bodemingrepen. Binnen het plangebied zijn zones met gradientverschillen in de vorm van dekzandwelvingen aangewezen als gebieden met een middelhoge verwachting. In het noordoosten van het plangebied is de uitloper van de dekzandrug met een hoge verwachting gewaardeerd. Omdat exacte bodemingrepen nog niet bekend zijn, dienen de archeologische waarden in het nieuwe bestemmingsplan beschermd te worden middels een dubbelbestemming Waarde-Archeologie.

Indien archeologische resten bedreigd worden door de voorgenomen bodemingrepen, wordt geadviseerd om de plannen zodanig aan te passen dat verstoring wordt voorkomen, zodat behoud *in situ* van de archeologische resten gerealiseerd kan worden. Indien behoud *in situ* van deze gebieden niet tot de mogelijkheden behoort dat wordt geadviseerd om vervolgonderzoek uit te laten voeren. Het vervolgonderzoek dient hierbij toegespitst te worden op de specifieke te verwachten landschappelijke kenmerken en archeologische indicatoren.

Inhoud

Samenvatting 3
Inhoud 4
1 Inleiding 5
1.1 Kader 5
1.2 Administratieve gegevens 7
1.3 Doel- en vraagstelling 7
2 Bureauonderzoek 9
2.1 Methode 9
2.2 Aardkundige situatie 9
2.3 Archeologische gegevens 14
2.4 Historische situatie 17
2.5 Huidige situatie 21
2.6 Toekomstige situatie 22
3 Gespecificeerde archeologische verwachting 23
4 Conclusies en advies 26
4.1 Conclusie 26
4.2 Advies 26
4.3 Tot slot 27
Literatuur 29
Overzicht van figuren, tabellen, bijlagen en appendices 30

1 Inleiding

1.1 Kader

Aanleiding

In opdracht van Vollmer & partners heeft RAAP in mei 2020 een archeologisch vooronderzoek in de vorm van een bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied Noordzijde Molenweg te Heino in de gemeente Raalte (figuur 1). De gemeente Raalte is voornemens het plangebied te ontwikkelen voor woningbouw, recreatie en de bijbehorende infrastructuur.

Het onderzoek vond plaats in het kader van een nieuw bestemmingsplan.

Juridisch en beleidskader

Het uitgangspunt voor dit onderzoek wordt gevormd door het wettelijk en beleidsmatig kader voor de ruimtelijke ordening en monumentenzorg. De provincie is de bevoegde overheid die een besluit zal nemen over hoe om te gaan met de eventueel aanwezige archeologische waarden.

Op de archeologische beleidskaart van de gemeente Raalte ligt het plangebied in zones met een lage en een hoge archeologische verwachting. Het beleid voor de zone met een lage verwachting schrijft voor dat er bij bodemingrepen groter dan 10 ha in het buitengebied en 5 ha binnen de bebouwde kom en dieper dan 50 cm -mv een archeologisch onderzoek dient te worden uitgevoerd. Het beleid voor de zone met een hoge verwachting schrijft voor dat er bij bodemingrepen groter dan 2.500 m^2 in het buitengebied en 100 m^2 binnen de bebouwde kom en dieper dan 50 cm -mv een archeologisch onderzoek dient te worden uitgevoerd. Deze voorschriften zijn verankerd in het bestemmingsplan ‘Buitengebied Raalte geconsolideerd’.[1] De omvang en diepte van de bodemingrepen is nog onbekend, maar zijn vermoedelijk groter dan de vrijstellingsgrens. Een archeologische onderbouwing met betrekking tot de eventuele aanwezigheid van archeologische resten is daarom verplicht conform het vigerend beleid.

Kwaliteitsborging

De werkzaamheden zijn uitgevoerd onder certificaat BRL4000, conform artikel 5.4 van de Erfgoedwet. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep. De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 4.1), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), is door de minister aangewezen als norm.

RAAP is gecertificeerd voor de protocollen 4001 Programma van Eisen, 4002 Bureauonderzoek, 4003 Inventariserend veldonderzoek (landbodems), onderdelen proefsleuven en overig, alsmede 4004 Opgraven (landbodems).

Zie bijlage 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden.

[1] NL.IMRO.0177.BPGV20160001-0001

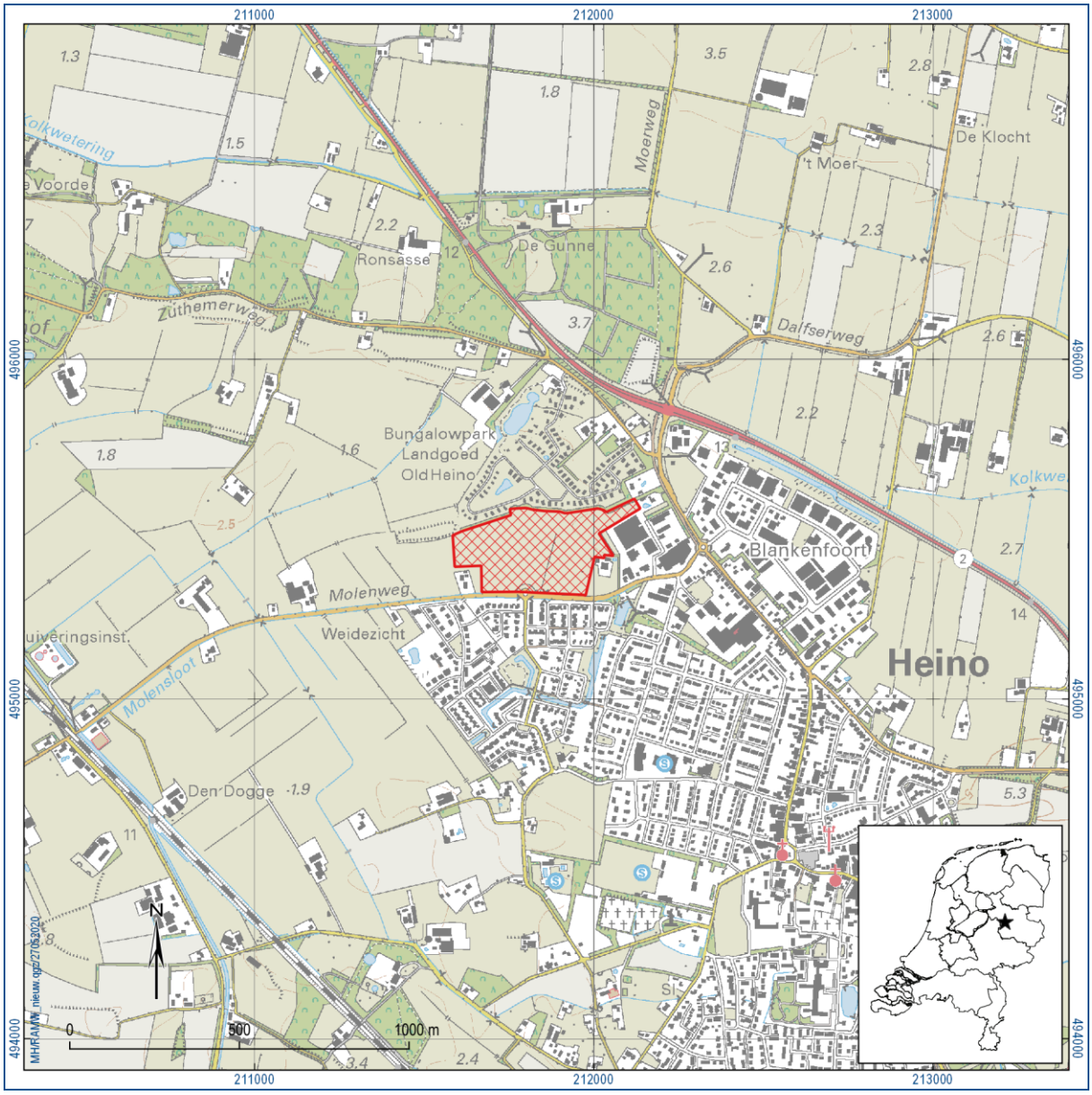

Figuur 1. Aanduiding plangebied. Inzet: ligging in Nederland (ster).

1.2 Administratieve gegevens

Type onderzoek	Bureauonderzoek
Opdrachtgever	Vollmer & Partners stedenbouw en landschap
Bevoegde overheid	Gemeente Raalte
Plaats	Heino
Gemeente	Raalte
Provincie	Overijssel
Centrumcoördinaten (X/Y)	211854/495448
Kadastrale gegevens	Sectie G, nrs. 561*, 574, 579*, 581*, 583*, 586*, 589*, 591*, 601*, 602* *= gedeelte van kadastraal perceel
Oppervlakte plangebied	9,5 hectare
Afbakening onderzoeksgebied	Tijdens onderhavig onderzoek is het plangebied inclusief een zone van 500 m rondom het plangebied onderzocht.
Onderzoeksperiode	mei 2020
Uitvoerder	RAAP Oost
Projectleider	M.T.C. Hendriksen
RAAP-projectcode	RAMW
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer	4864159100
Beheer en plaats documentatie	RAAP regio Oost te Zutphen en op termijn het provinciaal Depot, ARCHIS en E-Depot.

Tabel 1. Administratieve gegevens.

1.3 Doel- en vraagstelling

De doelstelling van het archeologisch vooronderzoek is het vaststellen van de archeologische waarde van het terrein, dan wel de archeologische vindplaats. Daartoe wordt informatie verzameld over bekende en verwachte archeologische resten teneinde een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Hiertoe is een aantal onderzoeksvragen geformuleerd:

- Hoe ziet de geo(morfo)logische en/of bodemkundige opbouw van het plangebied eruit?
- Welke gegevens met betrekking tot archeologische complexen in en rond plangebied zijn reeds bekend?
- Wat was het historisch landgebruik van het plangebied en wat is het landgebruik nu en wat is de invloed daarvan op de (verwachte) archeologie en (bodem)gaafheid?
- Wat is de gespecificeerde verwachting ten aanzien van nog onbekende archeologische waarden in het gebied? En wat zijn hiervan de prospectiekenmerken?

Algemeen

- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventuele archeologische resten?
- Op welke wijze kan bij de planvorming met archeologische resten worden omgegaan?

- Met de inzet van welke zoekmethoden kunnen verwachte resten systematisch opgespoord worden (zoeksleuven, booronderzoek, veldkartering, geofysisch etc.)?

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode

Het bureauonderzoek dient ervoor om – op basis van verschillende bronnen – inzicht te krijgen in de genese van het landschap, de bodemopbouw en de sporen die het menselijk gebruik in de loop van de tijd heeft achtergelaten. Met behulp van deze gegevens wordt een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld.

Naast de conform de KNA verplichte bronnen is door de gebiedsexperts van RAAP een beredeneerde keuze gemaakt uit betrouwbare bronnen die voor de archeologische verwachting relevante informatie bevatten (zie bijlage 2 voor de motivering). Daarvoor is gebruik gemaakt van de landelijk en voor RAAP digitaal beschikbare archieven. Voor de beschrijving van de historische situatie is gebruik gemaakt van hiervoor relevante informatiedragers. Voor de actuele metadata van de verzamelde gegevens (gemeente, plaats, etc.) wordt verwezen naar het van toepassing zijnde data-archief.

2.2 Aardkundige situatie

Het plangebied is gelegen in het dekzandgebied tussen het stuwwallandschap van Salland in het oosten en het IJsseldal in het westen. Beide laatste landschapsvormen zijn ontstaan tijdens de voorlaatste ijstijd, het Saalien. Aan het einde van het Pleistoceen, gedurende de laatste ijstijd (Weichselien), bereikte het landijs Nederland niet. Het zorgde wel voor koud en droog klimaat waardoor weinig vegetatie kon groeien en de wind vat kreeg op de bodem. Hierdoor werd op grote schaal zand afgezet door de wind, dat als dekzand wordt aangeduid (Laagpakket van Wierden; code Bx5).

Volgens de geomorfologische kaart ligt het plangebied in een gebied met dekzandwelvingen, al dan niet afgedekt met een oud-bouwlanddek (code 3L51yc). In het noorden van het plangebied ligt een zone met dekzandruggen (code 3B53yc). Ten noorden, oosten en westen van het plangebied zijn dalvormige laagten aanwezig die gelinkt kunnen worden aan een beek- of riviersysteem (22R23).

Gedurende het Holoceen is de omgeving van het plangebied mogelijk met veen afgedekt geweest of heeft er vernatting in de omgeving plaatsgevonden. Volgens de paleogeografische kaart blijkt dat vanaf de midden ijzertijd het veen in de lager gelegen gebieden van het landschap opkwam waarna het tussen de Karolingische tijd en de late middeleeuwen B weer verdween (Vos *et al.*, 2011).

Op de bodemkaart is te zien dat het plangebied in een zone met laarpodzolgronden ligt, bestaande uit leemarm en zwak lemig fijn zand (code cHn21). Dergelijke bodems behoren tot de hydropodzolbodems die erop wijzen dat in het verleden permanent of periodiek met water waren verzadigd en hebben een dikke A-horizont vanwege de ophoging van het land met plaggenbemesting. In het noordoosten is een klein deel van de bodem gekarteerd als hoge zwarte enkeerdgrond, bestaande uit leemarm en zwak lemig fijn zand (code zEz21). Ten noordwesten, oosten en zuidwesten zijn beekeerdgronden aanwezig, bestaande uit lemig fijn zand (code pZg23).

Uit een analyse van het AHN3 blijkt dat het plangebied direct ten westen van een verhoging in het landschap ligt (figuur 5). Het oostelijk deel van het plangebied ligt op de flank van deze verhoging. Binnen het plangebied zijn langwerpige verhogingen zichtbaar. Er is dus sprake van enig reliëf.

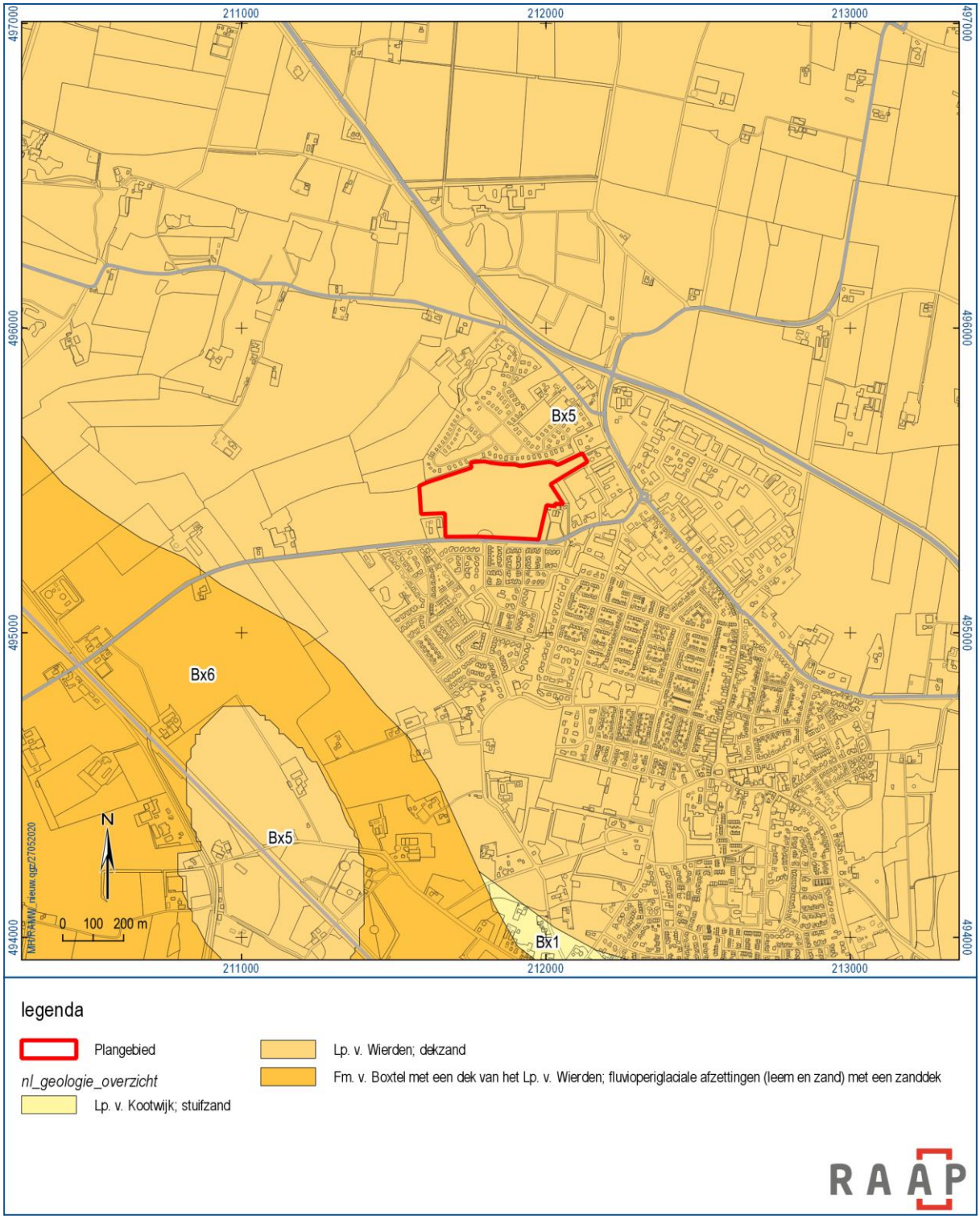

Figuur 2. Plangebied geprojecteerd op de geologische overzichtskaart van Nederland (Weerts et al., 2006).

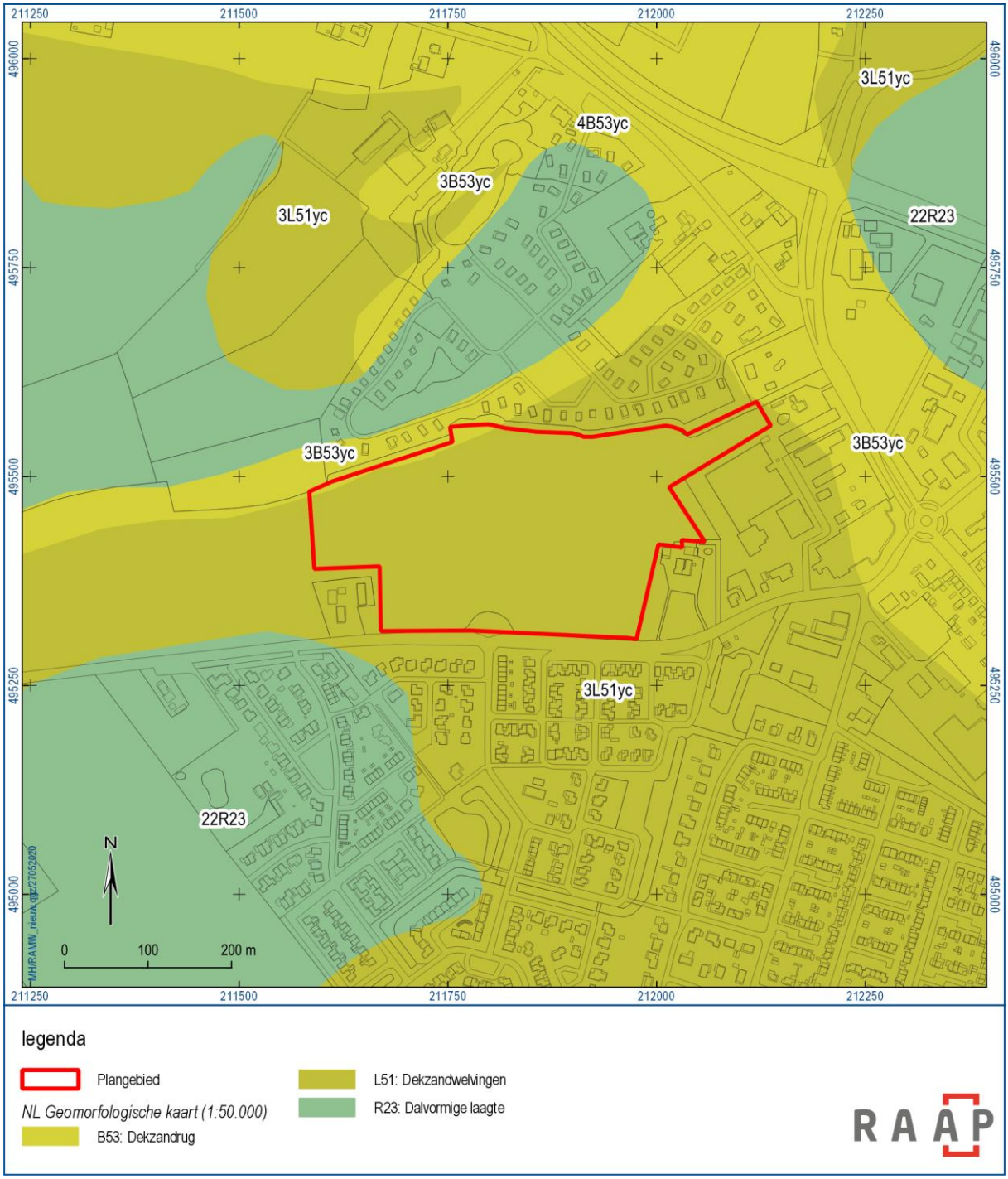

Figuur 3. Plangebied geprojecteerd op de geomorfologische kaart van Nederland (Koomen & Maas, 2004).

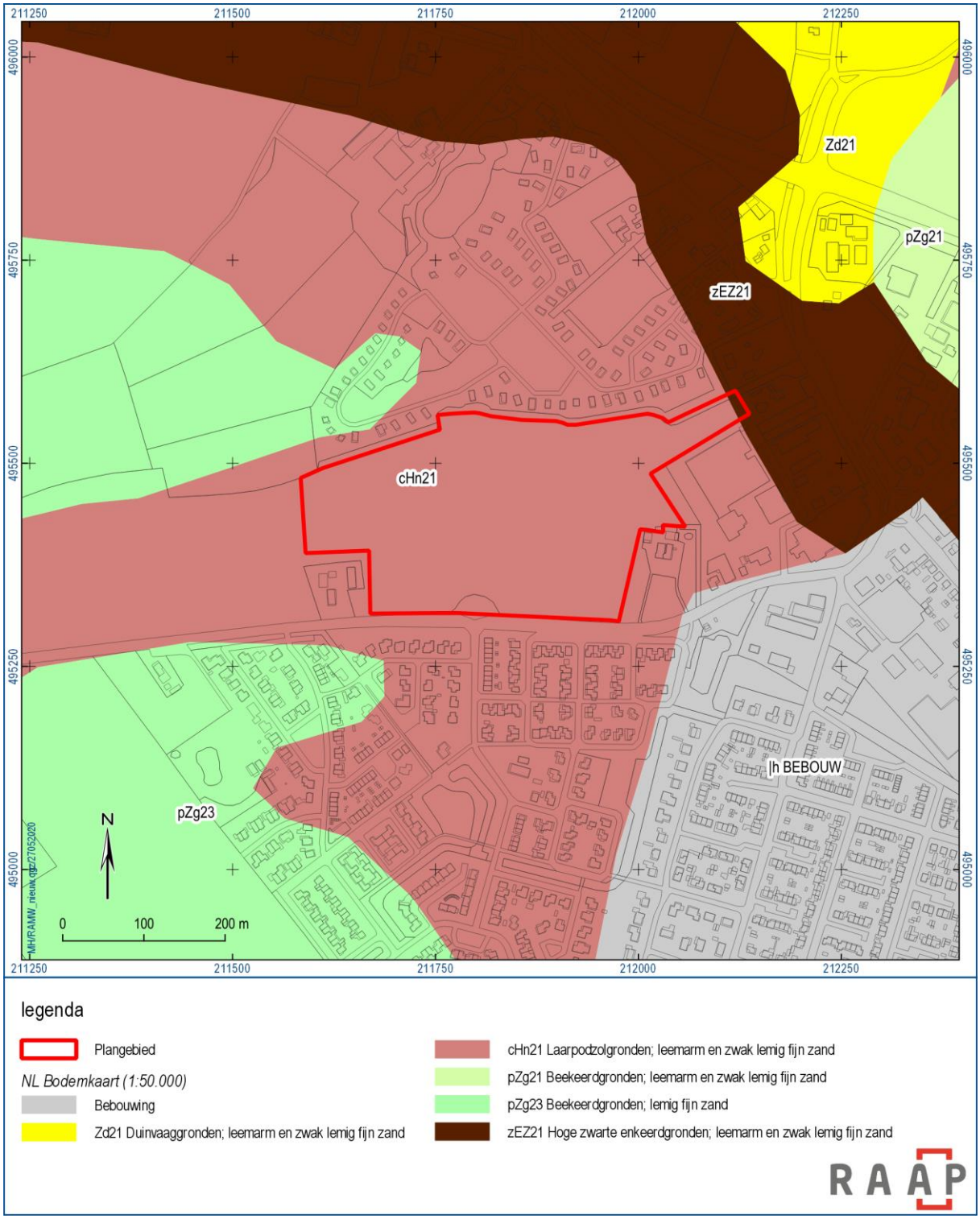

Figuur 4. Plangebied geprojecteerd op de bodemkaart van Nederland (De Vries et al., 2003).

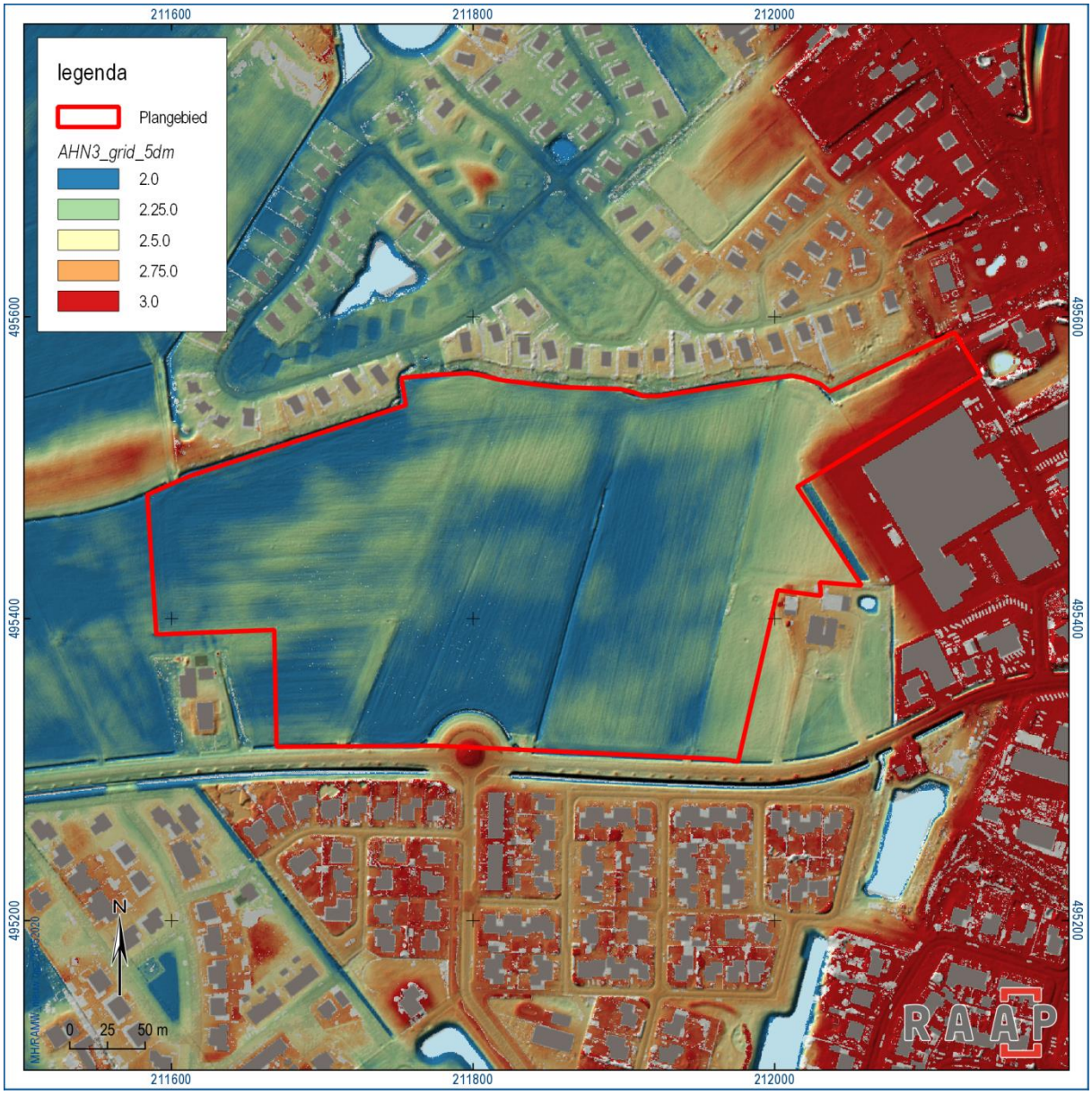

Figuur 5. Plangebied geprojecteerd op de AHN3.

2.3 Archeologische gegevens

Gemeentelijk archeologiebeleid

Bestemmingsplan 'Buitengebied Raalte geconsolideerd' (NL.IMRO.0177.BPGV20160001-0001)	het beleid voor deze zone schrijft voor dat er bij bodemingrepen groter dan 10 ha in het buitengebied en 5 ha binnen de bebouwde kom en dieper dan 50 cm -mv een archeologisch onderzoek dient te worden uitgevoerd. Deze voorschriften zijn verankerd in het bestemmingsplan Buitengebied Raalte geconsolideerd
Gemeentelijke archeologische verwachtingskaart (Zuidhoff et al., 2007)	lage en hoge archeologische verwachtingswaarde
Gemeentelijke archeologische beleidskaart (Beleidsnota Archeologie Raalte, 2010; figuur 6 en bijlage 3)	lage archeologische verwachtingswaarde: plangebieden groter dan 10 ha, in het landelijk gebied en groter dan 5 ha. in de bebouwde kom en/of gelegen binnen een straal van 50 m van AMK-terreinen: geen bodemingrepen dieper dan 50 cm –mv hoge archeologische verwachtingswaarde: plangebieden groter dan 2500 m^2 in het landelijk gebied en groter dan 100 m^2 in de bebouwde kom en/of gelegen binnen een straal van 50 m van AMK-terreinen: geen bodemingrepen dieper dan 50 cm –mv

Tabel 2. Overzicht van het geldende archeologiebeleid en achterliggende verwachtingskaart.

Monument	Ligging	Complex	Datering	Materiaal	Diepte	Waarde
9143	960 m ten zuidwesten	havezate/ridderhofstad	late middeleeuwen t/m nieuwe tijd	n.b.	maaiveld	terrein van hoge archeologische waarde

Zaakidentificatienr.	Ligging	Complex	Datering	Materiaal	Diepte	Verzamelwijze
2843273100	570 m ten oosten	n.b.	mesolithicum	hout/houtskool	n.b.	archeologisch: opgraving
2843281100	650 m ten zuidoosten	akker/tuin	nieuwe tijd A	keramiek	n.b.	archeologisch: opgraving
2124495100	260 m ten zuiden	n.b.	paleolithicum t/m nieuwe tijd	bot en keramiek		archeologisch: boring

Tabel 3. Overzicht van de bekende archeologische monumenten en archeologische vondstlocaties in en rond het plangebied.

Wanneer de vindplaatsen en hun landschappelijke inbedding bekeken worden in vergelijking met de situering van het plangebied, dan blijkt dat de vondstmeldingen allemaal op het hoger gelegen gebied liggen (figuur 7). De voormalige havezate ten zuidwesten van het plangebied, die als archeologisch monument is aangemerkt, ligt op een lichte verhoging in het landschap. Uit deze gegevens is op te maken dat bewoning en andere activiteiten op de hoger gelegen delen in het landschap hebben plaatsgevonden.

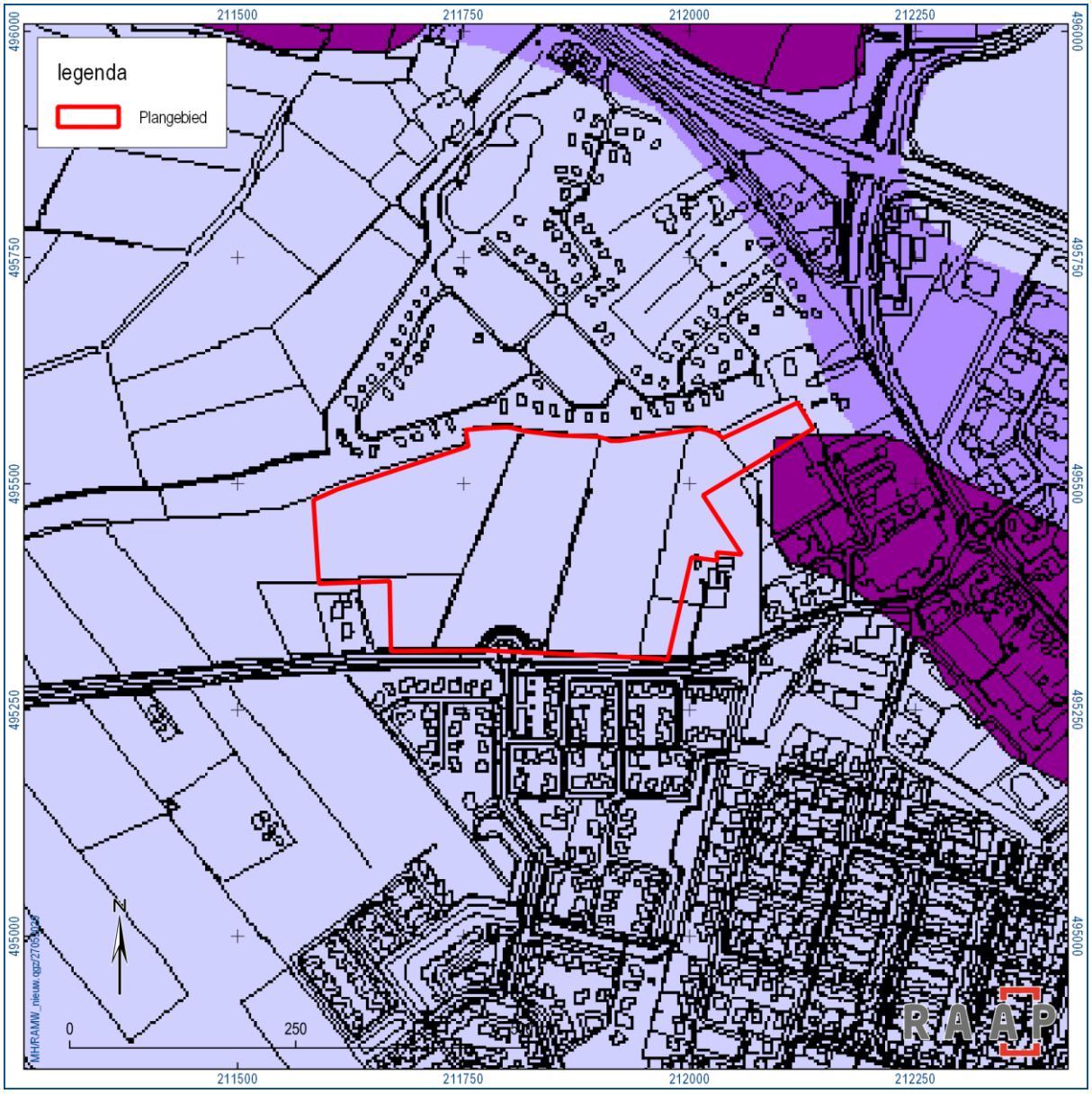

Figuur 6. Gemeentelijke archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Raalte (Beleidsnota Archeologie Raalte, 2010).

Eerder in de omgeving uitgevoerd onderzoek volgens ARCHIS3

Zaakidentificatienummer	Resultaat/advies
2124495100	bureau- en inventariserend booronderzoek: lage verwachting en geen archeologische resten aangetroffen. Advies: geen vervolgonderzoek noodzakelijk
2160118100	bureau- en karterend booronderzoek: lage verwachting en geen archeologische resten aangetroffen. Advies: geen vervolgonderzoek noodzakelijk
2194277100	bureau- en inventariserend booronderzoek: lage verwachting en geen archeologische resten aangetroffen. Advies: geen vervolgonderzoek noodzakelijk
4564483100	bureauonderzoek: in omgeving van onderhavig plangebied geen vervolgonderzoek noodzakelijk
2450455100	bureauonderzoek: lage verwachting. Advies: geen vervolgonderzoek
4012629100	bureau- en inventariserend booronderzoek: hoge verwachting, geen archeologische resten aangetroffen. Advies: vervolgonderzoek noodzakelijk
2352607100	bureau- en inventariserend booronderzoek: slechte bodemkwaliteit en geen archeologische resten aangetroffen. Advies: geen vervolgonderzoek noodzakelijk

Tabel 4. Overzicht van eerder archeologisch onderzoek in en rond het plangebied.

Bekende archeologische gegevens uit andere bronnen

Op 28 mei 2020 is een verzoek gedaan aan de Vereniging voor Heemkunde ‘Omheining’ te Heino voor aanvullende gegevens. Hier is vooralsnog geen antwoord op ontvangen.

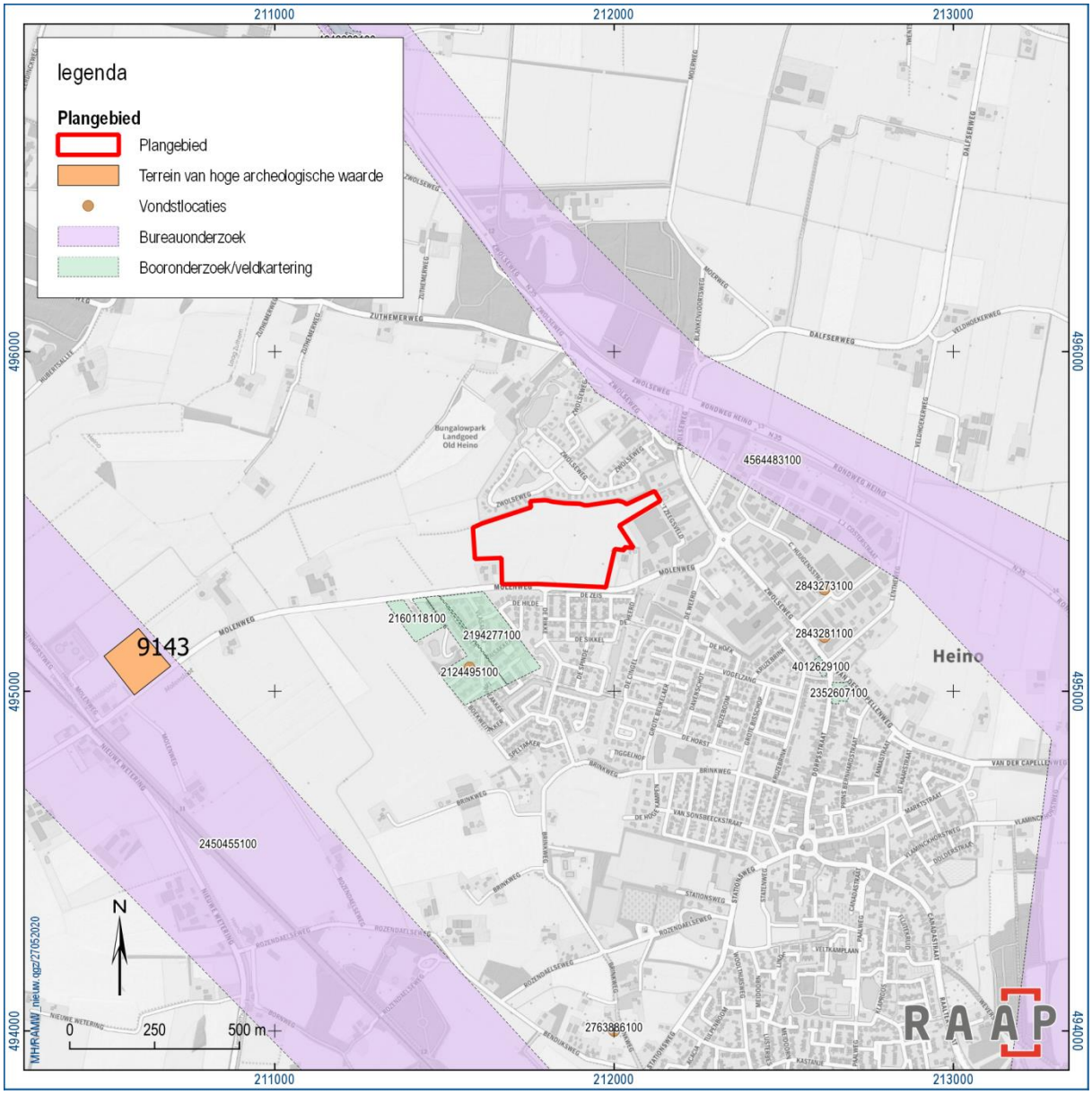

Figuur 7. Overzichtskaart archeologische gegevens uit de directe omgeving van het plangebied.

2.4 Historische situatie

Heino wordt voor het eerst vermeld in een oorkonde van bisschop Otto III van Utrecht uit 1236. In de Sallandse hoevenlijst van omstreeks 1300 wordt aangegeven dat onder het Marke Heyne zo'n 30 boerderijen vallen. In deze periode wordt nog niet gesproken van een dorp aangezien de boerderijen verspreid op een oostwest georiënteerde dekzandrug liggen (Bieleman, 1980). Vanaf de late middeleeuwen en met name in de vroege en midden nieuwe tijd is steeds meer sprake van een dorp.[2]

Op basis van historische kaarten kan inzicht worden verkregen in het historisch gebruik van een gebied van na de late middeleeuwen tot begin 20e eeuw. In die periode was men veel meer dan nu gebonden aan de (on)mogelijkheden die het natuurlijke landschap bood voor bewoning en andere vormen van

[2] http://www.historischeverenigingheino.nl/geschiedenis_heino.html

landgebruik. Het historisch gebruik zegt daarmee iets over de archeologische potentie van het gebied. Daarnaast kan het informatie leveren over eventuele bodemverstoringen die in het verleden hebben plaats gevonden.

Uit deze analyse blijkt dat het plangebied aan het einde van de achttiende eeuw uit woeste grond bestond. Op de Hottingerkaart (1773-1794; Versfelt 2003) liggen het oostelijke en westelijke deel van het plangebied in bos (figuur 8). Het centrale deel bestaat waarschijnlijk uit heide. De huidige Molenweg is reeds aanwezig. De benaming duidt op de ligging van een molen ten westen van het plangebied, langs de Nieuwe Wetering bij de Bredenhorst. De molen wordt in het jaar 1423 reeds vermeld en brandde uiteindelijk op 4 juli 1911 volledig af.[3] Ten oosten van het plangebied ligt de Sand Steeg, een voorloper van de huidige Zwolseweg. Aan deze weg ligt het Blanefort, het huidige Blankevoort. Het oude 'centrum' van Heino ligt op zo'n 900 meter ten zuidoosten van het plangebied.

De kadastrale minuut van 1832 laat zien dat het plangebied toentertijd gedeeltelijk ontgonnen is, waarbij drie percelen bouwland in het noordelijk-centrale deel en één in het oostelijk deel van het plangebied liggen (figuur 8). Het zuidoostelijk en westelijk deel van het plangebied bestaan uit percelen hakhout. In het uiterlijke oosten ligt een erf direct ten noorden van het plangebied. Het zuidelijk-centrale deel van het plangebied is nog altijd als heide aangegeven en dus nog niet ontgonnen. De weg ten zuiden van het plangebied heet op dat moment de Molensteeg.

Op de kaart van 1850 is het plangebied grotendeels als bos aangemerkt (figuur 8). Het uiterste noordoostelijke deel ligt in een akker- of landbouwgebied. Vanuit het noordoosten loopt een weg of pad vanaf de Zwolseweg via de noordelijke rand van het plangebied tot het noordelijk-centrale deel, waarna deze afbuigt naar het zuidwesten richting de Molensteeg. Omstreeks 1900 is voor het eerst bewoning aanwezig in het zuidoosten van het plangebied. De bewoning bestaat uit twee gebouwen. De rest van het plangebied bestaat dan uit weilanden, akker- en landbouwgronden. Daarnaast is ten westen van de bebouwing een klein bosperceel aanwezig.

Heino werd op 10 mei 1940 door de Duitse bezetters ingenomen. Gedurende de oorlog waren in Heino Duitse soldaten ingekwartierd. In eerste instantie werden ze voornamelijk in boerderijen ondergebracht, later werden ook de schoolgebouwen hiervoor gebruikt. In 1945 werd er zelfs een ziekenboeg ingericht in één van de scholen. Op 12 april raakten Canadese eenheden in gevechten met de Duitsers in en rondom Heino. Het dorp bleek zwak verdedigt door Duitse artillerie in de kerktoren. Ondanks de weerstand werd het dorp snel bevrijd, waarbij twee geallieerde soldaten het leven lieten (Zuehlke, 2010). Bij een vluchtpoging van de Duitse soldaten werden 65 mannen uit Heino gegijzeld. Twee dagen later werden ze vrijgelaten.[4] De Duitse militaire activiteiten in en rondom Heino zijn zichtbaar op de Defence Overlay kaart, een door de geallieerden op basis van luchtfoto's gecreëerde kaart met de locatie van Duitse stellingen en activiteiten (figuur 9 en bijlage 4). Hierop is te zien dat met name ten oosten en noordwesten van het plangebied zoeklichten en versterkingen voor luchtafweergeschut aanwezig waren. Binnen het plangebied zijn geen activiteiten gekarteerd. Ten zuidwesten van het plangebied is op 23 januari 1945 een V2 neergestort (V0482). Het plangebied lag daarnaast direct onder de 'vliegbaan' van een V2-stelling.[5]

Op een kaart van direct na de oorlog is ten oosten van het plangebied bebouwing aanwezig, waarvan het erf gedeeltelijk binnen het plangebied ligt. In de periode hierna wordt ook bebouwing direct ten

[3] https://www.molendatabase.org/molendb.php?step=details&nummer=2878
[4] https://www.entoen.nu/nl/overijssel/salland/heino/tweede-wereldoorlog
[5] http://vergeltungswaffen.nl/

westen van het plangebied gerealiseerd. Sporen van activiteiten behorend tot deze erven kunnen tot binnen het plangebied aangetroffen worden (figuur 8).

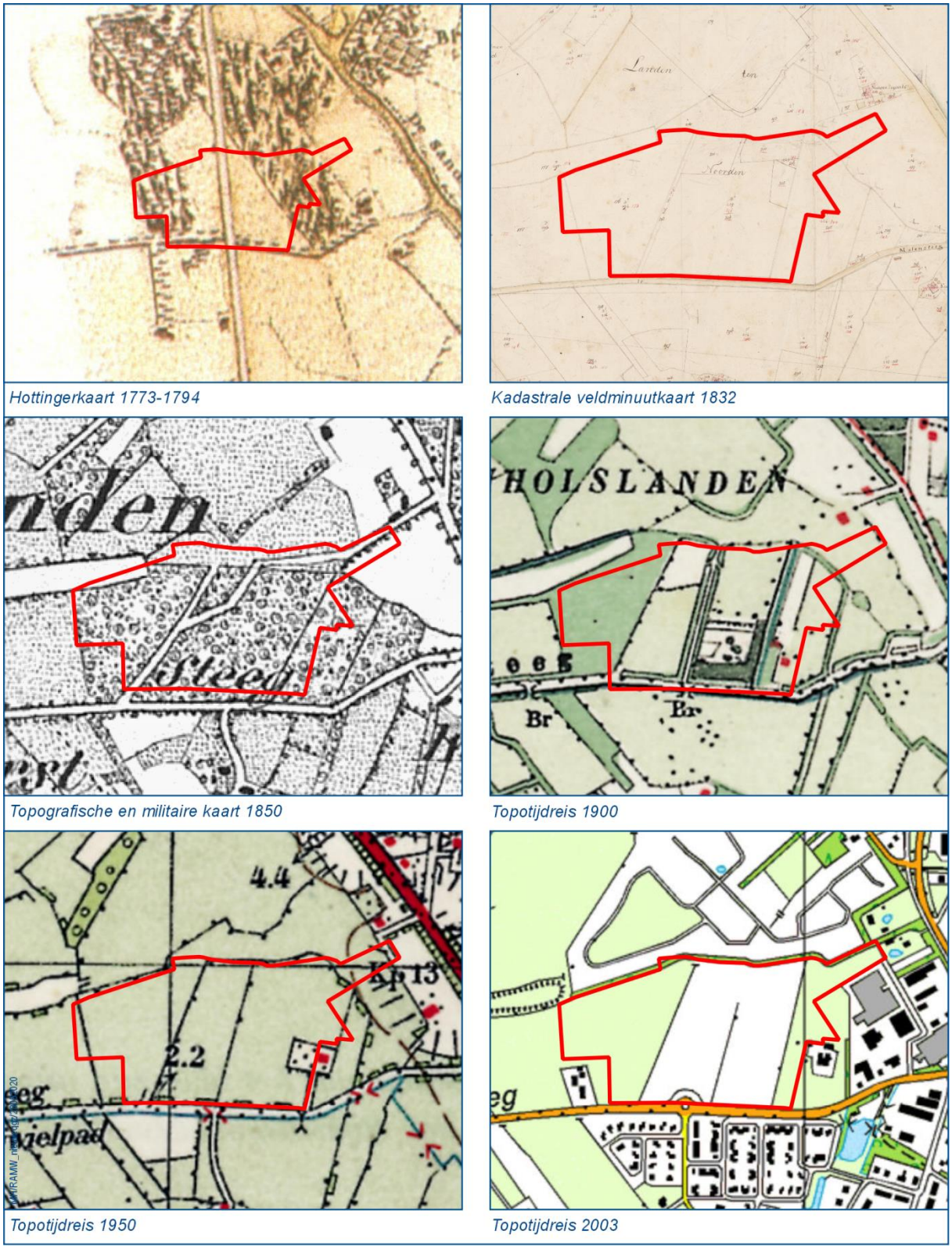

Figuur 8. Overzicht van historische kaarten.

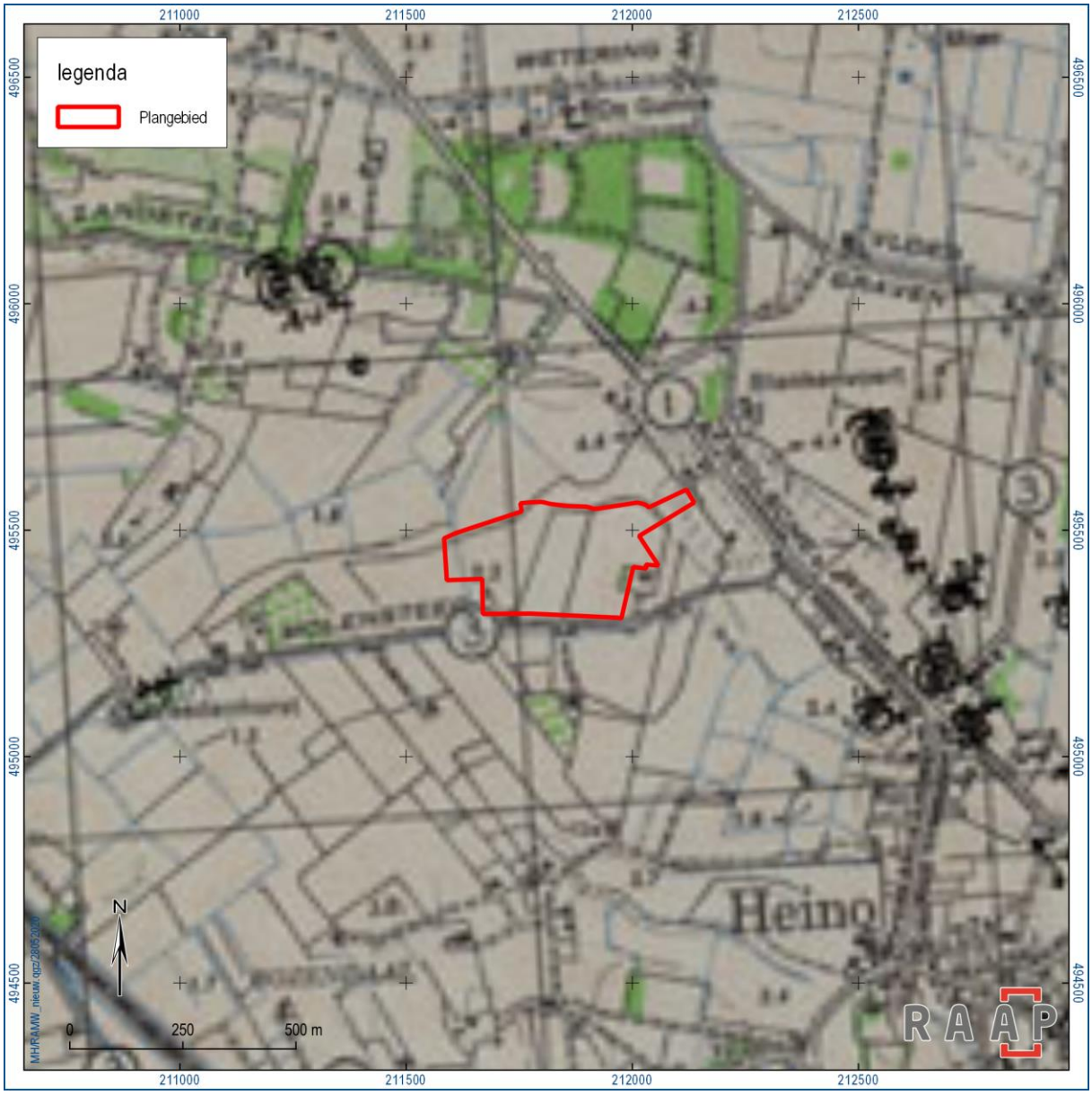

Figuur 9. Plangebied geprojecteerd op de Defence Overlay van de geallieerden.

2.5 Huidige situatie

Aan de hand van actuele gegevens van recente luchtfoto's, Google Street View, locatiebezoek en navraag bij de opdrachtgever zijn de onderstaande zaken over de huidige situatie te melden.

Huidig grondgebruik	weiland en landbouwgrond
Hoogteligging maaiveld	tussen 1,86 m +NAP in het zuiden van het plangebied en 2,21 m +NAP in het noorden van het plangebied
Grondwatertrap of -stand	grondwatertrappen IV (GHG > 40 cm –mv; GLG 80 – 120 cm –mv) en VI (GHG 40 – 80 cm –mv; GLG > 120 cm –mv)
Milieutechnische condities	in het zuiden van het plangebied, ter hoogte van de voormalige rotonde, is asbest aangetoond in de bovengrond
Aanwezige constructies (funderingen, kelders e.d.)	in het zuidwesten van het plangebied kunnen funderingen en kelders aangetroffen worden van bewoning uit het einde van de negentiende en begin twintigste eeuw
Locatie en diepte van kabels/leidingen	de locatie en dieptes van kabels/leidingen is niet bekend

Tabel 5. Overzicht van de huidige situatie van het plangebied.

Figuur 10. Recente luchtfoto van de huidige situatie.

2.6 Toekomstige situatie

Uit navraag bij de opdrachtgever is het volgende gebleken over de toekomstige situatie:

Aard	bewoning, recreatie en tuinen
Omvang en diepte	omvang en diepte van de toekomstige plannen zijn nog onbekend
Invloed op maaiveld en grondwater	bij bouw- en inrichtingswerkzaamheden zullen verstoringen in het maaiveld en mogelijk het grondwater veroorzaakt worden
Toekomstig gebruik	bewoning en recreatie

Tabel 6. De toekomstige situatie.

.

3 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van de tijdens het bureauonderzoek verzamelde gegevens is een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld. Deze geeft inzicht in de aard en de ouderdom (inclusief omvang en uiterlijke kenmerken), (diepte)ligging, en gaafheid van eventueel aanwezige archeologische resten.

Aard en ouderdom

Het verspreidingspatroon van archeologische vindplaatsen is voor een groot deel gerelateerd aan de fysieke eisen die de mens stelde aan de leef- en woonomgeving. Het meest markant zijn de verschillen tussen jager-verzamelaars enerzijds en landbouwers anderzijds.

Jager-verzamelaars

In de steentijd (paleolithicum t/m neolithicum) leefden de mensen voornamelijk van de jacht, visvangst en het verzamelen van eetbare planten en vruchten. Deze zogenaamde jager-verzamelaars trokken door het landschap en verbleven alleen tijdelijk op een plek. Uit een ruimtelijke analyse blijkt dat hun kampementen in vrijwel alle gevallen waren gesitueerd op de overgang van nat naar droog. Nabij dergelijke gradiëntzones waren namelijk de meeste voedselbronnen voorhanden en was (drink)water bereikbaar.

In het plangebied komen geringe gradiëntsituaties voor in de vorm van dekzandwelvingen en een dekzandrug tegen het noorden en oosten van het plangebied, welke ook waarneembaar zijn op het AHN3. Zodoende kunnen vindplaatsen van jager-verzamelaars verwacht. Het betreft resten van jacht- en extractiekampen uit het laat paleolithicum tot en met de vroege ijzertijd. Deze vindplaatsen kenmerken zich door een (oppervlakkige) concentratie van vuurstenen werktuigen, afval en haardkuilen en kunnen in oppervlakte enkele honderden vierkante meters omvatten.

Landbouwers/nieuwe tijd

Met de introductie van de landbouw (vanaf het neolithicum) werd de mate waarin gronden geschikt waren om te beakkeren een steeds belangrijker factor in de locatiekeuze van de mensen. De eerste akkergronden werden aangelegd op de van nature vruchtbaarste gronden. Bovendien moesten de gronden goed ontwaterd zijn.

Het plangebied kenmerkt zich door een lage ligging in een nat gebied, met enkele geringe verhogingen in de vorm van dekzandwelvingen en een dekzandrug tegen het noorden en oosten van het plangebied. Het plangebied is mogelijk vanaf de midden ijzertijd tot in de Karolingische tijd tot late middeleeuwen B met veen afgedekt, waardoor er een lage verwachting geldt voor vindplaatsen uit de late prehistorie tot de late middeleeuwen B. Wel kunnen losse deposities verwacht worden. Op basis van het historisch kaartmateriaal blijkt dat er in de nieuwe tijd bewoning en landbouwactiviteiten in het plangebied hebben plaatsgevonden. Zodoende worden in het plangebied archeologische resten van erven, akker- en landbouwactiviteiten verwacht uit de nieuwe tijd.

Dergelijke vindplaatsen zijn over het algemeen enkele honderden tot duizenden vierkante meters in omvang en kenmerken zich door een spreiding van vondstmateriaal en grondsporen.

(Diepte)ligging

In het plangebied komt een jong afdekkend pakket voor in de vorm van een (mogelijk) oud-bouwlanddek. Gezien het feit dat het plangebied in een zone met laarpodzolgronden ligt, wordt binnen het plangebied een relatief dikke A-horizont verwacht van circa 40-50 cm. De dikte van het pakket komt onder meer voort uit de vroegere plaggenbemesting. Dit afdekkende pakket dateert uit de nieuwe tijd. Door moderne bodembewerking is een bouwvoor ontstaan met een gemiddelde dikte van 30 tot 40 cm. Oudere resten worden zodoende door het pakket afgedekt en bevinden zich op 30 tot 50 cm -mv.

Fysieke kwaliteit

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het plangebied is ontgonnen voor de landbouw. Regelmatige landbouwkundige werkzaamheden resulteren meestal in een bouwvoor met een gemiddelde dikte van 30 tot 40 cm. Eventuele archeologische resten zullen tot die diepte verstoord zijn. Indien binnen het plangebied inderdaad sprake is van een oud-bouwlanddek van plaggenbemesting dat zullen eventuele archeologische resten vermoedelijk dieper liggen en daarmee goed bewaard zijn gebleven.

Overzicht

De archeologische verwachting en de verschillende deelaspecten daarvan, zoals hiervoor beschreven, zijn samengevat in tabel 7. Daarnaast zijn de prospectiekenmerken met betrekking tot de verwachte archeologische resten in figuur 11 schematisch verbeeld.

Archeologische periode	**Complextype**	**Omvang**	**Kenmerken**	**Diepte-ligging**	**Gaafheid**
jager-verzamelaars	jacht- of extractiekampement	enkele honderden vierkante meters	strooiing van vuursteen en aardewerk, haardkuilen	30-50 cm -mv	Afhankelijk van diepte bodembewerking en dikte afdekkende laag matig tot goed
landbouwers/nieuwe tijd	nederzettingsresten, akker- en landbouwzones, losse deposities	enkele honderden tot duizenden vierkante meters	strooiing van aardewerk, natuursteen, metaal, grondsporen, vondstlaag, akkerlaag	vanaf het maaiveld	matig tot goed

Tabel 7. Samenvatting van de gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied.

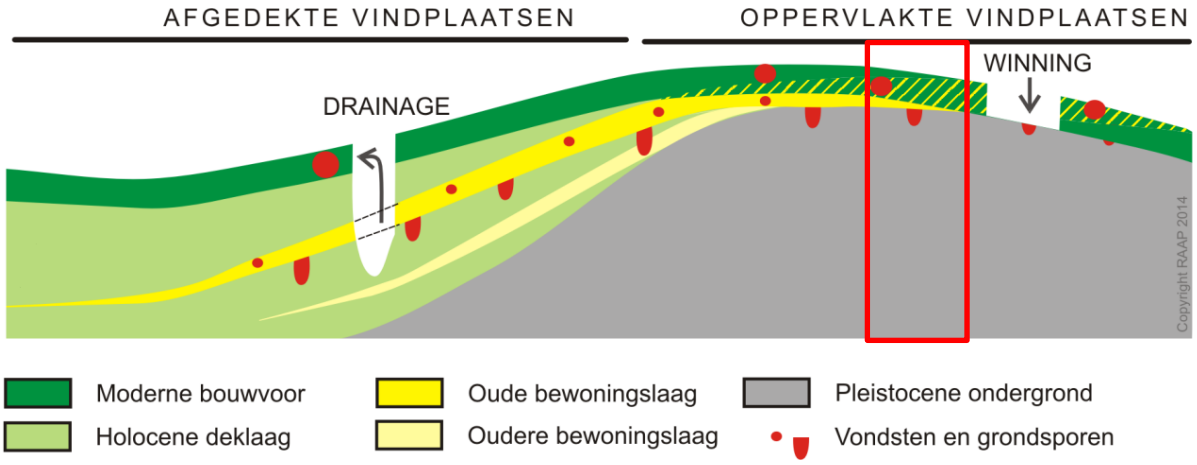

Figuur 11. Diagram voor archeologische vondst- en spoorcomplexen. Rode kader: aanduiding van de situatie in het plangebied.

4 Conclusies en advies

4.1 Conclusie

Op grond van de onderzoeksresultaten en onder verwijzing naar de doelstellingen, kunnen de volgende uitspraken worden gedaan:

In opdracht van Vollmer & Partners heeft RAAP in mei 2020 een archeologisch vooronderzoek in de vorm van een bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied Noordzijde Molenweg te Heino in de gemeente Raalte. De gemeente Raalte is voornemens het plangebied te ontwikkelen voor woningbouw, recreatie en de hierbij behorende infrastructuur. Hierbij zullen graafwerkzaamheden uitgevoerd gaan worden. De omvang en diepte van de bodemingrepen is nog onbekend, maar zijn vermoedelijk groter dan de vrijstellingsgrens. Een archeologische onderbouwing met betrekking tot de eventuele aanwezigheid van archeologische waarden is daarom verplicht conform het vigerend beleid.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat binnen het plangebied laarpodzolbodems aanwezig zijn. Dergelijke bodems behoren tot de hydropodzolbodems die erop wijzen dat in het verleden permanent of periodiek met water waren verzadigd. Binnen het relatief laaggelegen gebied zijn enkele verhogingen aanwezig zijn in de vorm van dekzandwelvingen die in de laatste ijstijd, het Weichselien, zijn ontstaan. Gedurende het Holoceen is de omgeving van het plangebied vermoedelijk met veen afgedekt. Op basis van de paleogeografische kaart betreft dit de periode tussen de midden ijzertijd en de Karolingische tijd/late middeleeuwen B. In de nieuwe tijd is het gebied ontgonnen en in gebruik genomen voor bewoning en als akker- en landbouwgrond. Door bodembewerking is waarschijnlijk een bouwvoor van 30 tot 40 cm ontstaan.

Op basis van het bureauonderzoek kunnen binnen het plangebied zones met een lage-, een middelhoge- en een hoge archeologische verwachting aangewezen worden. Een lage verwachting is toegekend aan de laaggelegen gebieden (figuur 12; geel). Een middelhoge verwachting is toegekend aan gebieden waar gradiëntzones van dekzandwelvingen aanwezig zijn (figuur 12; oranje). Een hoge verwachting is toegekend aan het hooggelegen deel in het noordoosten van het plangebied, dat tegen de dekzandrug ten oosten van het plangebied ligt (figuur 12; rood).

4.2 Advies

Op basis van de resultaten van het onderzoek blijkt dat in een deel van het plangebied archeologische resten bedreigd kunnen worden door de voorgenomen bodemingrepen. Omdat exacte bodemingrepen nog niet bekend zijn, dienen de archeologische waarden in het nieuwe bestemmingsplan beschermd te worden middels een dubbelbestemming Waarde-Archeologie. In de onderbouwing van het bestemmingsplan (de toelichting, regels en de verbeelding), dienen voorwaarden omtrent archeologie opgenomen te worden. Voor het gebied met een hoge archeologische verwachtingswaarde wordt geadviseerd een onderzoekseis op te geven bij bodemingrepen met een oppervlak groter dan 2.500 m^2 en die dieper gaan dan 30 cm –mv archeologisch onderzoek uit te laten voeren. Voor de gebieden met een middelhoge archeologische verwachtingswaarde wordt geadviseerd een onderzoekseis op te geven bij bodemingrepen met een oppervlak groter dan 5.000 m^2 en dieper gaan dan 30 cm –mv archeologisch onderzoek uit te laten voeren. Voor de gebieden met een lage archeologische verwachtingswaarde wordt geadviseerd deze vrij te geven voor verder archeologisch onderzoek.

Indien archeologische resten bedreigd worden door de voorgenomen bodemingrepen, wordt geadviseerd om de plannen zodanig aan te passen dat verstoring wordt voorkomen. Dat kan onder andere door grondwerkzaamheden uit te voeren op locaties waar een lage verwachting voor archeologische resten geldt.

Indien planaanpassing niet mogelijk is, wordt aanbevolen in het kader van de bestaande planvorming onderstaande vervolgstap uit het proces van de Archeologische Monumentenzorg (AMZ) te nemen.

Geadviseerd wordt om het de gebieden met een middelhoge en hoge archeologische verwachting in het plangebied *in situ* te beschermen. Om verstoring van de vindplaats(en) te voorkomen wordt/worden de volgende maatregelen geadviseerd: een maximale verstoringsdiepte van de bovengrond van 30 cm -mv. Indien behoud *in situ* van deze gebieden niet tot de mogelijkheden behoort dat wordt geadviseerd om vervolgonderzoek uit te laten voeren. Het vervolgonderzoek dient hierbij toegespitst te worden op de specifieke te verwachten landschappelijke kenmerken en archeologische indicatoren.

4.3 Tot slot

Dit rapport geeft (selectie)adviezen. Het is aan de bevoegde overheid, de gemeente Raalte, deze al dan niet over te nemen in de vorm van een (selectie)besluit.

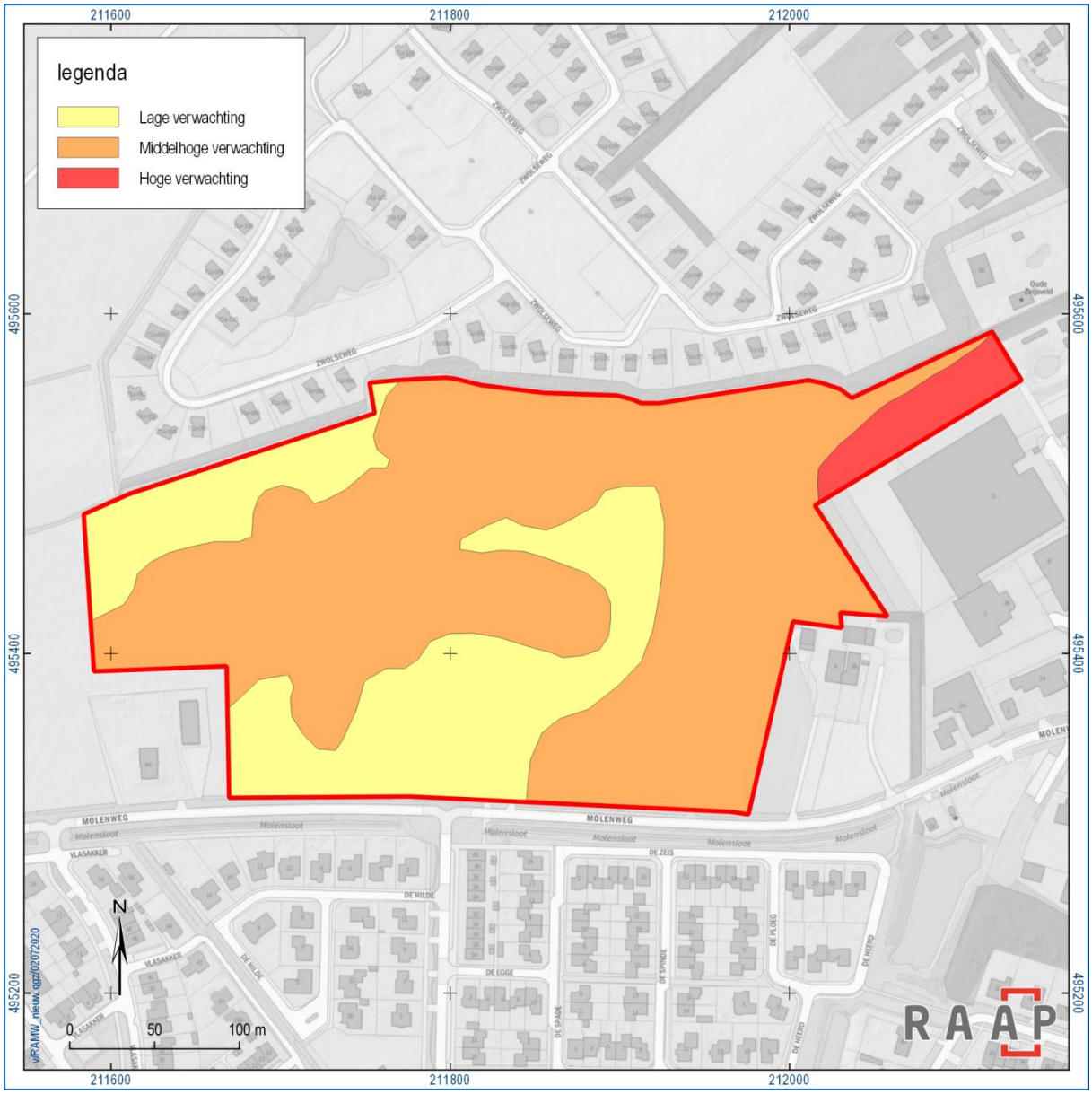

Figuur 12. Verwachtingskaart op basis van de resultaten van het bureauonderzoek.

Literatuur

Berghe, K.J. van den , 2008. Plangebied Kiezebos III te Heino, gemeente Raalte; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek. RAAP-notitie 2685. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Weesp.

Bieleman, J., 1980. Heino: een geschiedenis van mens en plaats. Waanders, Zwolle.

Koomen, A.J.M. & G.J. Maas, 2004. Geomorfologische kaart Nederland (GKN). Achtergrond¬document bij het landsdekkende digitale bestand. Alterra-rapport 1039, Wageningen.

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

SIKB, 2016. Beoordelingsrichtlijn Archeologie. BRL SIKB 4000. SIKB, Gouda.

Versfelt, H.J., 2003. De Hottinger-atlas van Noord- en Oost-Nederland 1773-1794. Heveskes Uitgevers, Groningen.

Vos, P.C., J. Bazelmans, H.J.T. Weerts & M.J. van der Meulen (red.), 2011. Atlas van Nederland in het Holoceen: landschap en bewoning vanaf de laatste IJstijd tot nu. Amsterdam.

Vries, F. de, W.J.M. de Groot, T. Hoogland & J. Denneboom, 2003. De Bodemkaart van Nederland digitaal;. Toelichting bij inhoud, actualiteit en methodiek en korte beschrijving van additionel informatie. Alterra-rapport 811, Wageningen.

Weerts, H., J. Schokker, K. Rijsdijk & C. Laban, 2006. Geologische overzichtskaart van Nederland. TNO Bouw en Ondergrond, Utrecht.

Zuehlke, M., 2010. On to Victory: The Canadian Liberation of the Netherlands, March 23—May 5, 1945 The Canadian battle series. Douglas&McIntyre, Vancouver.

Zuidhoff, F., H.M. van der Velde & M. Benjamins, 2007. De archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de gemeente Raalte. ADC Rapport H 015, Amersfoort.

Overzicht van figuren, tabellen, bijlagen en appendices

Figuren:

Figuur 1. Aanduiding plangebied. Inzet: ligging in Nederland (ster). 6
Figuur 2. Plangebied geprojecteerd op de geologische overzichtskaart van Nederland (Weerts et al., 2006). 10
Figuur 3. Plangebied geprojecteerd op de geomorfologische kaart van Nederland (Koomen & Maas, 2004). 11
Figuur 4. Plangebied geprojecteerd op de bodemkaart van Nederland (De Vries et al., 2003). 12
Figuur 5. Plangebied geprojecteerd op de AHN3. 13
Figuur 6. Gemeentelijke archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Raalte (Beleidsnota Archeologie Raalte, 2010). 15
Figuur 7. Overzichtskaart archeologische gegevens uit de directe omgeving van het plangebied. 17
Figuur 8. Overzicht van historische kaarten. 19
Figuur 9. Plangebied geprojecteerd op de Defence Overlay van de geallieerden. 20
Figuur 10. Recente luchtfoto van de huidige situatie. 21
Figuur 11. Diagram voor archeologische vondst- en spoorcomplexen. Rode kader: aanduiding van de situatie in het plangebied. 25
Figuur 12. Verwachtingskaart op basis van de resultaten van het bureauonderzoek. 28

Tabellen:

Tabel 1. Administratieve gegevens. 7
Tabel 2. Overzicht van het geldende archeologiebeleid en achterliggende verwachtingskaart. 14
Tabel 3. Overzicht van de bekende archeologische monumenten en archeologische vondstlocaties in en rond het plangebied. 14
Tabel 4. Overzicht van eerder archeologisch onderzoek in en rond het plangebied. 16
Tabel 5. Overzicht van de huidige situatie van het plangebied. 21
Tabel 6. De toekomstige situatie. 22
Tabel 7. Samenvatting van de gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. 24

Bijlagen:

Bijlage 1. Tijdschaal
Bijlage 2. Motivatie geraadpleegde bronnen
Bijlage 3. Legenda beleidsadvieskaart gemeente Raalte
Bijlage 4. Legenda Defence Overlay

Bijlage 1. Tijdschaal

Archeologische perioden			
Tijdperk			Datering
Recente tijd			1945
Nieuwe tijd	C		1850
	B		1650
	A		1500
Middeleeuwen	Laat B		1250
	Laat A		1050
	Vroeg	D: Ottoonse tijd	900
		C: Karolingische tijd	725
		B: Merovingische tijd	525
		A: Volksverhuizingstijd	450
Romeinse tijd	Laat		270
	Midden		70 na Chr.
	Vroeg		15 voor Chr.
Prehistorie: **IJzertijd**	Laat		250
	Midden		500
	Vroeg		800
Prehistorie: **Bronstijd**	Laat		1100
	Midden		1800
	Vroeg		2000
Prehistorie: **Neolithicum** (Nieuwe Steentijd)	Laat		2850
	Midden		4200
	Vroeg		4900/5300
Prehistorie: **Mesolithicum** (Midden Steentijd)	Laat		6450
	Midden		8640
	Vroeg		9700
Prehistorie: **Paleolithicum** (Oude Steentijd)	Laat		12.500
	Jong B		16.000
	Jong A		35.000
	Midden		250.000
	Oud		

tabel1_standaard_Archeologisch_RAAP_2014

Bijlage 2. Motivatie geraadpleegde bronnen

LS03 en LS04, motivatie voor de keuze van de geraadpleegde bronnen (+ indien van toepassing)

Bron	Geraadpleegd en afgebeeld/beschreven	Geraadpleegd, niet afgebeeld	Niet beschikbaar voor dit plan-/onderzoeksgebied	Bevat geen (nieuwe) relevante informatie	Opmerking
Bodemkaart van NL	X				
Geologische kaart van NL	X				
Geomorfologische kaart van NL	X				
Gedetailleerde bodemkaarten			X		
DINO		X			
Gegevens milieukundig bodemonderzoek		X			
Actueel Hoogtebestand Nederland	X				
Lucht- en satellietfoto's	X				
Topografische kaart van Nederland	X				
Oud(st)e kadasterkaarten	X				
Historische kaarten van Nederland	X				
Beeldmateriaal bouwhistorie				X	
Archeologische en cultuurhistorische rapportages		X			
Archieven (RAAP)		X			
Eigenaar en gebruiker		X			
AMK	X				
ARCHIS	X				
CMA				X	
CAA				X	
CHW				X	
Literatuur (arch./aardwet.)		X			
Gebiedsgerichte specialisten				X	
Amateurarcheologen				X	
Gemeentelijke waarden- of verwachtingskaart	X				
Archeologisch depot				X	

Bijlage 3. Legenda beleidsadvieskaart gemeente Raalte

Gemeente Raalte
Beleidsadvieskaart

Legenda		Beleidsadvies		
Archeologische verwachting		*Doelstelling voor behoud*	*Voorwaarde voor behoud*	*Indien niet aan de voorwaarden wordt voldaan*
	Hoog	Behoud in huidige staat van eventuele resten	Plangebieden groter dan 2500 m² in het landelijk gebied en groter dan 100 m² in de bebouwde kom en/of gelegen binnen een straal van 50 m van AMK terreinen: Geen bodemingrepen dieper dan 50 cm - maaiveld.	Bij planvorming en voorafgaand aan vergunningverlening vroegtijdig archeologisch onderzoek laten uitvoeren en streven naar inpassing van terreinen met archeologische waarden.
	Middelhoog	Behoud in huidige staat van eventuele resten	Plangebieden groter dan 5000 m² in het landelijk gebied en groter dan 250 m² in de bebouwde kom en/of gelegen binnen een straal van 50 m van AMK terreinen: Geen bodemingrepen dieper dan 50 cm - maaiveld.	Bij planvorming en voorafgaand aan vergunningverlening vroegtijdig archeologisch onderzoek laten uitvoeren en streven naar inpassing van terreinen met archeologische waarden.
	Laag	Geen	Plangebieden groter dan 10 ha. in het landelijk gebied en groter dan 5 ha. in de bebouwde kom en/of gelegen binnen een straal van 50 m van AMK terreinen: Geen bodemingrepen dieper dan 50 cm - maaiveld.	Bij planvorming en voorafgaand aan vergunningverlening vroegtijdig archeologisch onderzoek laten uitvoeren en streven naar inpassing van terreinen met archeologische waarden.
Bekende waarden				
15877	AMK - terrein, niet wettelijk beschermd met monumentennummer	Behoud in huidige staat	Behoud in situatie, is dit niet mogelijk, altijd onderzoeksplicht.	Vooraf advies vragen aan regio-archeoloog
Overig				
	Gemeentegrens			

N:\data\geo\Buitengebied\Archeologische waarde\kaart\ Beleidsadvieskaart 21 juni 2010.pdf

Bijlage 4. Legenda Defence Overlay

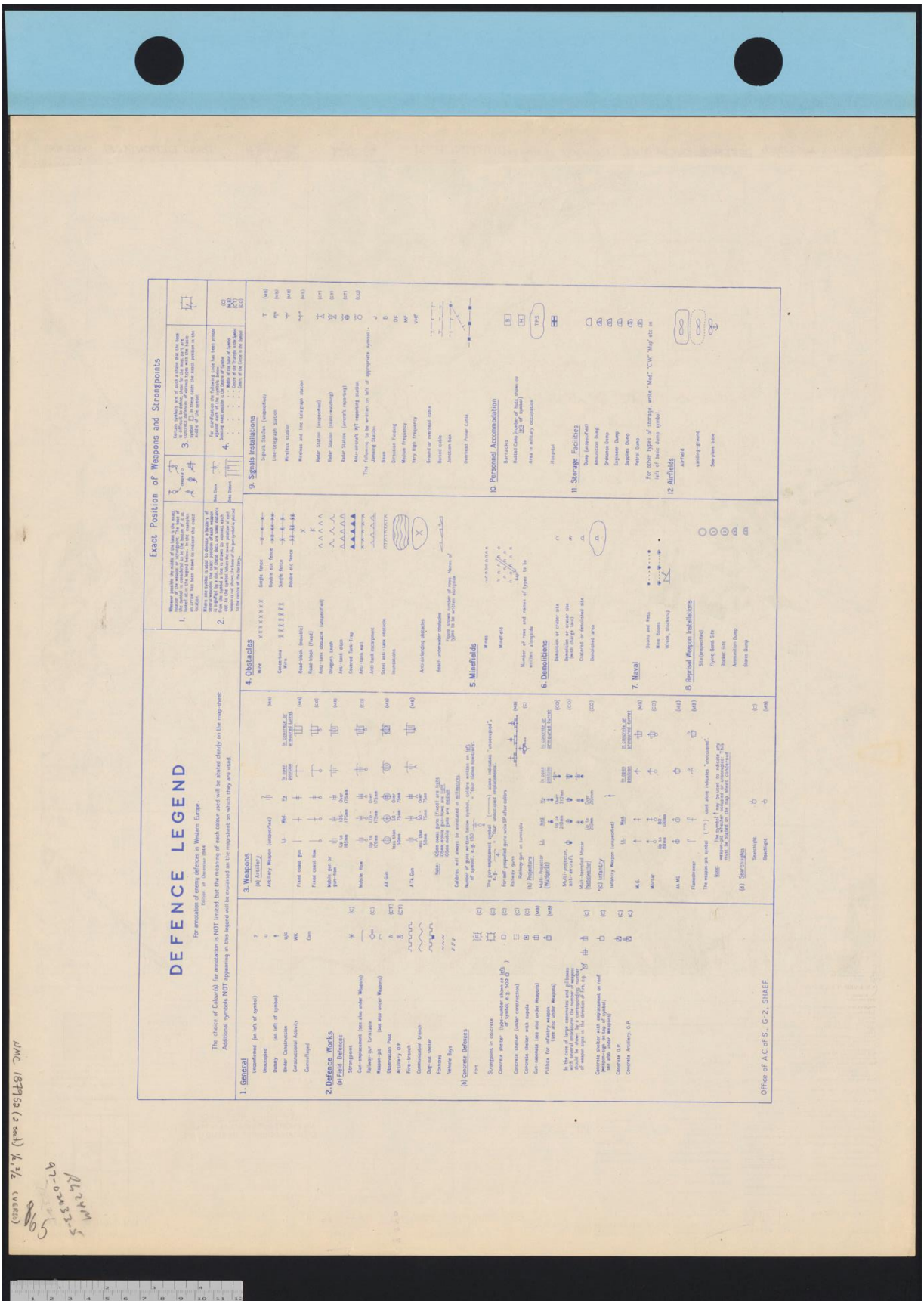

UMC 183959 (2 exs) 1/4, 3/4 (vers)
97-003375
AL2414
865